

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Освіта збереже Україну!

Матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань
(14 червня 2023 року)

м. Харків

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- МУЗИКАНТІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Сімакова С. І.	227
МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО- МАТЕМАТИЧНОЇ ТА ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗДО	
Смолянчук Н. М., Партола В. В.	234
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Собченко Т. М., Федоренко В. В.	238
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КУРСІ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ»: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	
Солошенко О. М.	242
«ЛЮДИНА У СВІТІ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ» – ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПРОКОПЕНКА	
Соляр В. В.	246
КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО	
Танько Т. П., Григоренко В. Л.	251
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В АВСТРІЇ	
Тарарак Н. Г.	258
НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ ВСТУПНИКІВ НА ПЕДАГОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	
Ткаченко Л. П.	263
ОРГАНІЗАЦІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У НІМЕЧЧИНІ	
Ткаченко Т. В.	266
ТВОРЧЕ САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА	
Тянь Фейфань	271
ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАВОЗНАВЦЯ	
Фідаєва Тетяна	275
ГУМАНІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД ЯНУША КОРЧАКА – ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	
Філатова Л. С., Кожан І. М.	279
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	
Хоу Ісюань, Ло Юаньвень	283
ПІДГОТОВКА ДИЗАЙНЕРІВ АНІМАЦІЇ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ	
Цуй Кеке	287

ГУМАНІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД ЯНУША КОРЧАКА – ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Філатова Л. С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: lada_filatova@hnpu.edu.ua

Кожан І. М.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

першого року навчання факультету початкового навчання

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: lada.avia@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10116198>

Педагогічна концепція Януша Корчака має чітко виражений і послідовно спрямований демократичний, гуманістичний характер. Саме тому відповіді, знайдені ним на провідні питання епохи, далеко виходять за межі його покоління, країни й часу. У наші дні концепція Я. Корчака не тільки не втрачає актуальності, а навпаки – набуває її більше, ніж будь-коли.

В основі педагогіки Я. Корчака лежать любов і повага. Люди будь-якого віку, усіх культур, мовних груп і рас прагнуть любові. Якщо це прагнення не вдовольняти, людина не буде щасливою. Як батьки можуть навчити любові своїх дітей? Як люди вчаться любити? Вивчаючи психологію? Читаючи посібники? Переглядаючи романтичні фільми? Дослухаючися до порад? Зовсім ні. Насамперед люди вчаться любові від батьків, з їхнього прикладу. Діти пізнають, що таке любов в атмосфері тепла й сердечності, коли батьки піклуються про них, захищають, спілкуються та приділяють увагу.

У межах магістерського дослідження нами проаналізовано й узагальнено педагогічну спадщину Януша Корчака, визначено провідні напрями його діяльності: літературно-публіцистична, яка включає виступи на радіо, видання дитячих газет, самобутню літературну творчість; педагогічна (викладацьку та наукову); активна громадська робота (зокрема участь як експерта в судових

засіданнях у справах неповнолітніх, робота в товаристві «Допомога сиротам» та безкоштовних читальнях); медична – практика лікаря-педіатра; організаційно-управлінська – керівництво «Будинок Сиріт», соціально-педагогічна (керівник та педагог у дитячих будинках: «Будинок Сиріт», «Наш Дім»).

У творчому доробку Януша Корчака ми виділяємо три напрями: художні твори (книги про дітей і для дітей), науково-популярні роботи з педагогіки та щоденникові записи. Систематизувавши й проаналізувавши літературно-педагогічну діяльність Януша Корчака, засвідчуємо, що на сторінках своїх рукописів він доводить важливість виховання для кожної підростаючої особистості та суспільства загалом, переконує в необхідності здійснення виховної діяльності на основі любові до дитини, її розуміння, прояву емпатії, поваги до неї та її рівноцінності з дорослим, переміщення в центр виховного процесу.

Суть гуманістичної концепції Я. Корчака розкривається в одній із його основних праць «Як любити дитину» (1914). Як відомо, ця книжка була написана педагогом під час перебування в Україні за часів Першої світової війни 1914–1918 рр. Я. Корчак вважав, що «виховання – це передусім процес постійного пізнання дитини й розвитку її природних здібностей плюс повага до її особистості» [3]. Він писав про те, чого нам сьогодні так бракує – про любов до дітей. До того ж бракує не просто любові-виховання-доглядання, а любові-розуміння, любові-самовідданості, любові-прийняття. А ще відвертості, мудрості та моральності, дбайливого й трепетного ставлення до великого серця маленької людини й розуміння того, що діти мають право на власну думку та навіть на протест. Януш Корчак зазначав: «Треба вчити дитину впізнавати неправду, цінувати правду, і не тільки любити, а й ненавидіти, не тільки поважати, а й зневажати, не тільки погоджуватися, а й обурюватися, не тільки підкорятися, а й бунтувати» [4]. Адже діти – це передусім люди. Ба більше, діти, на переконання педагога, насправді мудріші за дорослих – чистіші й глибші: «Дитина у сфері почуттів перевершує дорослого, у дитини немає гальм. У сфері ж інтелекту дитина не поступається дорослому, просто їй не вистачає

досвіду. Не узагальнюйте, не абсолютизуйте, немає ”дітей взагалі“, у процесі виховання ми маємо справу з конкретними індивідами. І тому кожен із них потребує індивідуального підходу». У спілкуванні з дітьми дорослі повинні не опускаючись до їхнього рівня, як заведено вважати, а навпаки – «підніматися до їхніх почуттів»: «Підніматися, ставати навшпиньки, тягнутися, щоби не образити» [3].

Мало хто з педагогів говорив про дітей так суворо, як Януш Корчак: «Серед дітей стільки ж поганих людей, скільки й серед дорослих ... Усе, що коїться в брудному світі дорослих, існує й у світі дітей. Вихователь, який приходить з солодкою ілюзією, що він потрапляє в такий собі маленький світ чистих, ніжних, відкритих сердець, чиї симпатії і довіру легко здобути, скоро розчарується» [3]. Так, діти бувають настільки невдячні, а дорослішають зовсім не такими, як нам хотілося б. «Жоден вихователь не зможе зробити з сотні дітей сотню ідеальних людей» [3]. І є лише одна можливість уникнути руйнівного для обох сторін розчарування: визнати право дітей на дитинство. Припинити судити про дитину тільки з погляду майбутнього. Неможна порівнювати вчинки дітей і дорослих, бо це – не одне й те саме. Дитяча провина має свою цінність, адже саме в конфлікті із совістю з'являється моральна стійкість. Отже, бачимо головний постулат педагогічної системи Януша Корчака – абсолютна цінність дитинства. «Ті, в кого не було безтурботного, справжнього дитинства страждають усе життя. Дитині в сто разів краще, ніж дорослому» [4].

Дослідження свідчить, що Я. Корчак наголошував на необхідності учителю враховувати самотність внутрішнього світу дитинства, його світобачення, своєрідну емоційну та моральну реакцію на навколишню дійсність. Просвітник неодноразово писав про те, що вчителі повинні любити дітей, що всі діти потребують прихильності й любові батьків і вихователів: «Ми любимо дітей. Незважаючи ні на що, вони наша втіха, опора, надія, радість, відпочинок, світоч життя. Не лякаємо, не обтяжуємо, не пригнічуємо; вони відчувають себе вільними й щасливими» [2, с. 90]. Натомість Януш Корчак

вимагав від дорослих: а) поваги до неосвіченості дитини; б) поваги до її невдачі й сліз; в) поваги до власності дитини і її бюджету; г) поваги до таємниць дітей; ґ) поваги до поточного моменту; д) поваги до життя свідомого та відповідального [1].

Педагогічні ідеї Януша Корчака зараз уже належать історії освіти, але все ще живе в сьогоденні педагогіка віри в універсальні цінності людства, серед яких можна назвати насамперед дитинство і юність; педагогіка невід’ємних прав кожної дитини на розумний, усебічний розвиток і виховання; педагогіка серця й довіри, яких очікує кожна дитина як особистість, а також педагогіка такого вихователя, якому дитина може цілком довіритися, оскільки він не розчарує і буде опорою навіть у найважчих обставинах. Ці істини засвідчив Януш Корчак власним життям, ці істини підтвердили сотні українських учителів в умовах воєнного стану.

Література

1. Витрикуш І. В. Провідні гуманістичні ідеї Януша Корчака. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-providni-gumanistichni-ide-yanusha-korchaka-25297.html>(дата звернення: 31.05.2023).
2. Гайда Й. Проблеми гуманістичного виховання особистості в педагогічній спадщині Януша Корчака та Антона Макаренка: дис. ...канд.пед.наук:13.00.01. Київ, 2004. 206 с.
3. Корчак Я. Як любити дитину / переклад О. Замойська. Київ: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2016. 208 с.
4. Януш Корчак і Будинок сиріт у Варшаві. URL: https://stud.com.ua/165468/pedagogika/yanush_korchak_budinok_sirit_varshavi (дата звернення 31.05.2023).